

Asia C-82/21

Ennakkoratkaisupyynnöstä unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukaisesti laadittu tiivistelmä

Jättämispäivä:

9.2.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Varsovan Warszawa-Wolan kaupunginosan piirioikeus, Puola)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

13.10.2020

Kantajat:

B.S.

Ł.S.

Vastaaja:

M.

Pääasian kohde

Vaatus velvoittaa maksamaan tietty määrä sen vuoksi, että on maksettu perusteeton suoritus, koska lyhennys- ja korkoerä on peritty kohtuuttomia sopimusehtoja sisältävän kiinnelainasopimuksen perusteella.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Unionin oikeuden, erityisesti neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan sekä vastaavuusperiaatteen, tehokkuusperiaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen tulkinta; SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymys

Onko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettua neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä vastaavuusperiaatetta, tehokkuusperiaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että kuluttajan vaatimus, joka koskee kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen kohtuuttoman ehdon perusteella aiheuttomasti maksettujen määrien palauttamista, vanhenee kymmenen vuoden määräajan päätyttyä, joka alkaa kulua kuluttajan kaikkien suoritusten toteuttamisajankohdasta myös silloin, kun kuluttaja ei ollut tietoinen tämän sopimusehdon kohtuuttomuudesta?

Unionin oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY: johdanto-osan 21 ja 24 perustelukappale sekä 6 artiklan 1 kohta, 7 artiklan 1 kohta ja 7 artiklan 2 kohta

Kansallisen oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

23.4.1964 annettu siviililaki (kodeks cywilny; Dz. U. nro 16, järjestysnumero 93 muutoksineen; jäljempänä siviililaki)

Sellaista oikeuttaan ei voi käyttää, joka olisi tämän oikeuden yhteiskunnallisen ja taloudellisen tarkoituksen tai hyvien tapojen vastainen. Tällaista oikeutetun toimintaa tai laiminlyöntiä ei pidetä oikeuden käyttämisenä eikä se saa suojaa (5 §).

Kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka tekee elinkeinonharjoittajan kanssa sellaisen oikeustoimen, joka ei liity suoraan hänen liiketoimintaansa tai ammatinharjoittamiseensa (22¹ §).

Jollei tässä laissa säädetyistä poikkeuksista muuta johdu, varallisuusosoikeuksia koskevat vaatimukset vanhenevat (117 §:n 1 momentti).

Kun vanhentumisaika on päättynyt, se, jolle vaatimuksen voi esittää, voi jättää sen täyttämättä, paitsi jos hän luopuu vanhentumiseen perustuvan väitteen käyttämisestä. Luopuminen vanhentumiseen perustuvasta väitteestä ennen määräajan päättymistä on kuitenkin pätemätön (117 §:n 2 momentti).

Jos laissa ei ole erityisesti toisin säädetty, vanhentumisaika on kymmenen vuotta ja toistuvia suorituksia koskevien vaatimusten sekä liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvien vaatimusten osalta kolme vuotta (118 § sellaisena kuin se oli voimassa 8.7.2018 asti).

Jos laissa ei ole erityisesti toisin säädetty, vanhentumisaika on kuusi vuotta ja toistuvia suorituksia koskevien vaatimusten sekä liiketoiminnan harjoittamiseen liittyvien vaatimusten osalta kolme vuotta. Vanhentumisaika päättyy kuitenkin kalenterivuoden viimeisenä päivänä, ellei vanhentumisaika ole lyhyempi kuin kaksi vuotta (118 § sellaisena kuin se oli voimassa 9.7.2018 asti).

Vanhentumisaika alkaa kulua päivästä, jona vaatimus on erääntynyt. Jos vaatimuksen erääntyminen riippuu oikeutetun tiettyyn toimenpiteeseen ryhtymisestä, vanhentumisaika alkaa kulua päivästä, jona vaatimus erääntyisi, jos oikeutettu ryhtyisi toimenpiteeseen aikaisimpana mahdollisena ajankohtana (120 §:n 1 momentti).

Vanhentumisaajan kulumisen katkaisee: 1) tuomioistuimessa tai muussa elimessä, joka voi käsitellä asioita tai panna täytäntöön kyseisenlaisia vaateita, tai välimiesoikeudessa toteutettu toimi suoraan vaatimuksen panemiseksi vireille, sen vahvistamiseksi, täyttämiseksi tai turvaamiseksi; 2) se, että henkilö, jolle vaatimus voidaan esittää, hyväksyy vaatimuksen; 3) sovittelun käynnistäminen (123 §:n 1 momentti).

Vanhentumisaika alkaa kulua uudelleen jokaisesta katkaisevasta toimesta (124 §:n 1 momentti).

Jos vanhentumisaajan katkaisee toimi tuomioistuimessa tai muussa elimessä, joka voi käsitellä asioita tai panna täytäntöön kyseisenlaisia vaateita, tai välimiesoikeudessa tai sovittelun käynnistäminen, vanhentumisaika ei ala kulua uudelleen niin kauan kuin kyseinen menettely on vireillä (124 §:n 2 momentti).

Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido häntä, jos ne vaikuttavat hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa hyvien tapojen vastaisesti vahingoittaen räikeästi hänen etujaan (kohtuuttomat sopimusehdot). Tämä ei koske osapuolten olennaisia suorituksia määrittäviä ehtoja, mukaan lukien hintaa tai korvausta koskevat ehdot, jos ne on vahvistettu yksiselitteisesti (385¹ §:n 1 momentti).

Jos sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, sopimus sitoo osapuolia muilta osin (385¹ §:n 2 momentti).

Sopimusehto, josta ei ole erikseen neuvoteltu, on sellainen ehto, jonka sisältöön kuluttajalla ei ole ollut todellista vaikutusta. Tämä koskee erityisesti sopimusehtoja, jotka on otettu sopimuspuolen kuluttajalle ehdottamasta vakiosopimuksesta (385¹ §:n 3 momentti).

Todistustaakka siitä, että ehdosta on neuvoteltu erikseen, on sillä, joka vetoaa tähän seikkaan (385¹ §:n 4 momentti).

Sopimusehdon hyvien tapojen mukaisuus arvioidaan sopimuksentekohetken tilanteen mukaan ottaen huomioon sopimuksen sisältö, sopimuksen tekemiseen

liittyvät olosuhteet ja huomioiden sopimukset, jotka ovat yhteydessä sopimukseen, johon arvioinnin kohteena oleva ehto sisältyy (385² §).

Jokaisella, joka on toisen kustannuksella saanut ilman oikeudellista perustaa varallisuusedun, on velvollisuus palauttaa se luontoissuorituksena, ja jollei se ole mahdollista, palauttaa sen määrä (405 §).

Edeltävien pykälien säännöksiä sovelletaan erityisesti perusteettomaan suoritukseen (410 §:n 1 momentti).

Suoritus on perusteeton, jos sen täyttäjää ei ylipäänsä ollut maksuvelvollinen tai ei ollut maksuvelvollinen suorituksen kohteena olleeseen henkilöön nähden; jos suorituksella ei enää ole perustaa tai suorituksen tavoitetta ei saavutettu tai jos suorituksen velvoittava oikeustoimi oli pätemätön eikä siitä tule pätevää suorituksen toteuttamisen jälkeen (410 §:n 2 momentti).

Vaatus, joka koskee korvausta vahinkoa aiheuttaneesta teosta, vanhenee kolmen vuoden kuluttua siitä ajankohdasta, jolloin vahinkoa kärsinyt sai tietää vahingosta ja korvausvastuussa olevasta henkilöstä. Tämä määräaika ei voi kuitenkaan olla yli kymmenen vuotta vahinkoa aiheuttaneen tapahtuman päivästä lukien (siviililain 442¹ §:n 1 momentti sellaisena kuin se oli voimassa 26.6.2017 asti).

Vaatus, joka koskee korvausta vahinkoa aiheuttaneesta teosta, vanhenee kolmen vuoden kuluttua siitä ajankohdasta, jona vahinkoa kärsinyt sai tietää tai kohtuullista huolellisuutta noudattaen olisi voinut saada tietää vahingosta ja korvausvastuussa olevasta henkilöstä. Tämä määräaika ei voi kuitenkaan olla yli kymmenen vuotta vahinkoa aiheuttaneen tapahtuman päivästä lukien (siviililain 442¹ §:n 1 momentti sellaisena kuin se oli voimassa 27.6.2017 lähtien).

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Osapuolet tekivät vuonna 2006 Sveitsin frangeihin (CHF) indeksoidun kiinnelainasopimuksen, jonka kohteena oli vastaajan kantajille myöntämä laina talon rakentamista varten. Lainan indeksointiin käytetty valuutta oli Sveitsin frangi. Laina-aika oli 360 kuukautta eli ajanjakso 8.8.2006-5.8.2036. Lainaa maksettiin takaisin pienenevissä lyhennys- ja korkoerissä. Lainan vuosikorko oli alun perin 2,25 prosenttia. Se nostettiin väliaikaisesti (lainavakuutuksen ajaksi) 3,25 prosenttiin. Pankki myönsi kiinnelainan, joka oli indeksoitu Sveitsin frangin ostokurssiin pankin vaihtokurssitaulukon mukaisesti. Sveitsin frangeissa ilmaistun lainan määrä määritellään lainan/lainanerän antopäivän ja -hetken pankin vaihtokurssitaulukon mukaisen Sveitsin frangin ostokurssin perusteella. Lainaan sovellettiin vaihtuvaa korkoa, joka sopimuksen tekopäivänä vahvistettiin sopimuksessa määritellyn suuruisiksi. Lainan korkokantaa voitiin muuttaa, jos kyseiselle valuutalle määritelty viitekorko muuttuu ja maan, jonka valuuttaan indeksointi perustuu, raha- ja pääomamarkkinoiden taloudelliset parametrit muuttuvat. Lyhennys- ja korkoerät maksettiin takaisin Puolan złoteissa sen

jälkeen, kun ne oli ensin muunnettu takaisinmaksupäivänä voimassa olevan Sveitsin frangin ostokurssin mukaisesti.

- 2 Osapuolet täydensivät lainasopimusta 8.12.2008 lisäosalla, jonka perusteella lainan korko on LIBOR 3M:n -peruskorko lisättynä pankin koko luottoajan kiinteänä pysyvällä marginaalilla, jonka määrä on 0,57 prosenttiyksikköä.
- 3 Kantajat vaativat kanteessa, että vastaaja velvoitetaan maksamaan heille 74 414,52 Puolan zlotya (PLN) lakisääteisine viivästyskorkoineen perusteettomasta suorituksesta, jonka vastaaja on saanut kantajien kustannuksella siksi, että se on perinyt kantajilta lyhennys- ja korkoeriä Sveitsin frangeihin (CHF) indeksoidun 4.8.2006 tehdyn kiinnelainasopimuksen perusteella. Kantajat totesivat myös, että jos katsotaan, että kyseisten sopimusehtojen kohtuuttomuuden seurauksena koko lainasopimus on pätemätön, vastaajan on palautettava heille kaikkia 5.10.2006 - 5.3.2010 maksettuja lyhennyseriä vastaava määrä. Vastineessaan vastaaja vaati kanteen hylkäämistä.
- 4 Kantajat ilmoittivat istunnossa, että he eivät olleet neuvotelleet erikseen vastaajana olevan pankin kanssa mistään riitauttamistaan lainasopimuksen ehdoista. Pankin työntekijät eivät esittäneet kantajille vanhoja Sveitsin frangin ja Puolan zlotyn valuuttakursseja eivätkä kertoneet heille, että lainasopimuksen tekemisen johdosta vastaajilla on velvollisuus maksaa marginaalin ("spread") kustannukset ja että valuuttariski on heidän vastuullaan. Kantajille ei neuvottu, miten he voivat rajoittaa vaihtokurssiriskiä, eikä heille selvitetty, miten vastaajana oleva pankki muodostaa vaihtokurssitaulukonsa ja miten se määrittää marginaalin määrän. Kantajille ei myöskään ilmoitettu, minkä periaatteiden mukaisesti heidän luottonsa korko muuttuu, eikä erityisesti sitä, mitkä parametrit pankki ottaa huomioon tehdessään päätöksen koron muuttamisesta. Kantajilla ei ollut lainasopimuksen tekopäivänä oikeustieteellistä eikä taloustieteellistä koulutusta, ei kokemusta työskentelystä pankissa tai muissa rahoituslaitoksissa, eikä heillä ollut tuloja eikä säästöjä Sveitsin frangeina.

Asianosaisten keskeiset perustelut kansallisessa tuomioistuimessa

- 5 Kantajat katsovat, että tarkasteltavana oleva sopimus sisältää kohtuuttomia sopimusehtoja, joihin kuuluvat pääoman ja lyhennyserien muuntaminen Sveitsin frangin kurssin mukaan (7 §:n 1 momentti ja 11 §:n 5 momentti) sekä vastaajan oikeus muuttaa lainan korkokantaa (10 §:n 2 momentti). Kantajien mukaan edellä mainittujen sopimusehtojen sitomattomuudesta seuraa, että vastaaja peri heiltä lyhennyseriä liikaa, ja näin ollen kantajat vaativat vastaajaa maksamaan 74 414,52 PLN:n määrän, joka on maksettujen lyhennyserien (213 305,35 PLN) ja näiden erien oikean määrän (138 890,83 PLN) välinen erotus ajanjaksolta 7.9.2009 - 6.6.2017. Vastaaja puolestaan katsoo, että osapuolten tekemä lainasopimus ei ole pätemätön ja että se ei sisällä kohtuuttomia sopimusehtoja. Vastaaja puolustautui myös sillä, että saatava on vanhentunut.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 6 Nyt käsiteltävässä asiassa kantajat kyseenalaistavat lainasopimukseen sisällytetyt ja vastaajana olevan pankin soveltamat niin sanotut muuntamista koskevat ehdot (sopimuksen 7 §:n 1 momentti ja 11 §:n 4 momentti) ja niin sanotun vaihtuvaa korkoa koskevan ehdon (sopimuksen 10 §:n 2 kohta sellaisena kuin se oli alkuperäisessä muodossaan). Nämä ehdot ovat olleet useaan kertaan tuomioistuimen suorittaman valvonnan kohteena ja ne on todettu lähes yhtenäisesti siviililain 385¹ §:n 1 momentissa tarkoitetuiksi kohtuuttomiksi sopimusehdoiksi. Erimielisyyttä on ollut kuitenkin edellä mainittujen sopimusehtojen kohtuuttomuuden seurauksista. Tähänastisessa oikeuskäytännössä on kaksi vastakkaista näkemystä ehtojen sitomattomuuden seurauksista. Ensimmäisen näkemyksen mukaan ulkomaanvaluuttaan indeksoitua lainasopimusta on pidettävä Puolan zlotyn määräisenä luottosopimuksena. Toisen näkemyksen mukaan sen sijaan muuntamista koskevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta seuraa koko lainasopimuksen pätemättömyys. Myös vaihtuvaa korkoa koskevan ehdon sitomattomuuden seurauksien (sopimuksen 10 §:n 2 kohta) osalta on muodostunut kaksi ratkaisukäytäntöä. Ensimmäisen ratkaisukäytännön mukaan lainasopimusta on muuntamista koskevien kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen pidettävä kiinteäkorkoisena lainasopimuksena, jonka korko on sellainen kuin sopimuksen tekopäivänä. Toisen (nykyisin vallitsevan) ratkaisukäytännön mukaan vaihtuvaa korkoa koskevan ehdon poistamisen seurauksena on kyseisen lainasopimuksen pätemättömyys.
- 7 Edellä esitetyn perusteella Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieścia w Warszawie pohtii osapuolten tekemän lainasopimuksen toteamista kokonaan pätemättömäksi, mikä voi olla seurausta sekä muuntamista koskevien ehtojen tai vaihtuvaa korkoa koskevan ehdon (sopimuksen 10 §:n 2 kohta) että myös molempien ehtojen toteamisesta kohtuuttomiksi. Kansallinen tuomioistuin ottaa tässä yhteydessä huomioon, että sopimuksen 10 §:n 2 kohdan sisältö muuttui, koska lainasopimusta täydennettiin 8.12.2008 lisäosalla, mutta sopimusehtojen kohtuuttomuutta on kuitenkin arvioitava sopimuksen tekopäivän mukaan (siviililain 385² §); sen sijaan sopimuksen 10 §:n 2 kohdan toteamisesta kohtuuttomaksi sopimusehdoksi seuraava sopimuksen pätemättömyys aiheuttaisi sen, että lainasopimus olisi pätemätön taannehtivasti (alusta alkaen), jolloin myös liite olisi pätemätön. Koko lainasopimuksen pätemättömyys tarkoittaisi, että kaikki sen perusteella siviililain 410 §:n 2 momentin nojalla toteutetut suoritukset olisivat perusteettomia suorituksia ja näin ollen ne olisi palautettava siviililain 405 §:n, luettuna yhdessä siviililain 410 §:n 1 momentin kanssa, nojalla. Näin ollen vastaaja voisi vaatia kantajia palauttamaan heille maksettua lainaa vastaavan määrän (455 000 PLN) ja kantajat voisivat puolestaan vaatia vastaajaa palauttamaan kaikkia siihen asti maksettuja lyhennyseriä vastaavan määrän.
- 8 Koska vastaaja väitti saatavan vanhentuneen, mikä voisi huomattavilta osin estää kantajien vaatimusten huomioon ottamisen, tuomioistuin tutki sen perusteltavuuden ja toteaa, että kantajien vaatimukseen on sovellettava säännöstä, joka koskee vaatimusten yleistä vanhentumisaikaa ja joka ennen 9.7.2018

syntyneiden vaatimusten osalta on kymmenen vuotta (siviililain 118 §). Keskeinen kysymys tässä yhteydessä on sen arviointi, mistä lukien kantajien vaatimuksen vanhentumisajan on katsottava kuluvan, ja ratkaiseva merkitys tässä yhteydessä on siviililain 120 §:n 1 momentin toisella virkkeellä. Oikeuskäytännössä on todettu, että perusteettoman edun palauttamisvaatimuksen vanhentumisaika alkaa kulua ajankohdasta, jona etu (suoritus) olisi palautettava, jos velkoja kehottaisi velallista täyttämään veloitteen aikaisimpana mahdollisena ajankohtana, siis sellaisen ajan kuluessa edun saamisesta perusteetta, mikä on tarpeen sen palauttamiseen ilman aiheetonta viivästystä. Vanhentumisajan kulun alkamisen kannalta ei ole merkitystä sillä, milloin suorittaja sai tietää suorituksen perusteettomuudesta, eikä sillä, milloin hän tosiasiallisesti kehotti velallista palauttamaan sen. Edellä esitetyt johtopäätökset pätevät myös asioihin, joissa on kyse sellaisen perusteettoman suorituksen maksamisesta, joka on toteutettu pätemättömien sopimusehtojen mukaisesti silloin, kun sopimuksen osapuoli ei ole ollut tietoinen kyseisten ehtojen pätemättömyydestä. Edellä mainitun näkemyksestä seuraisi käsiteltävän asian pohjalta sen toteaminen, että vaatimus kaikkien 5.10.2006-5.3.2010 maksettujen lyhennyserien palauttamisesta on vanhentunut kymmenessä vuodessa kunkin lyhennyserän maksupäivästä lukien. Maksun suorittamista koskeva kanne nostettiin nyt esillä olevassa asiassa 7.8.2019, mikä tarkoittaa, että vaatimus, joka koskee kaikkien yli 10 vuotta ennen kanteen nostamispäivää (7.8.2019) eli ennen 7.8.2009 maksettuja eriä vastaavan määrän maksamista, vanhentuisi. Edellä esitetyn perusteella Sąd Rejonowy dla Warszawy - Śródmieście w Warszawie pohtii, onko edellä esitetty siviililain 120 §:n 1 momentin tulkintatapa neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan sekä vastaavuusperiaatteen, tehokkuusperiaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen mukainen.

- 9 Kuluttajan suoja ole absoluuttinen¹ ja se, että oikeussuojakeinojen käyttämiselle asetetaan kohtuulliset preklusiiviset määräajat, joilla edistetään oikeusvarmuutta, on unionin oikeuden mukaista.² Samanaikaisesti kansalliset kuluttajan suoja sääntelevät säännökset eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansallisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvia tilanteita (vastaavuusperiaate), eikä niillä saada tehdä unionin oikeusjärjestyksessä tunnustettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi tai suhteettoman vaikeaksi (tehokkuusperiaate).³ Sellaisiin

¹ Ks. tuomio 21.12.2016, Francisco Gutiérrez Naranjo v. Cajasur Banco SAU ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 68 kohta) ja tuomio 16.7.2020, CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 82 kohta).

² Ks. tuomio 6.10.2009, Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira (C-40/08, EU:C:2009:615, 41 kohta); tuomio 21.12.2016, Francisco Gutiérrez Naranjo v. Cajasur Banco SAU ym. (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, 69 kohta) ja tuomio 16.7.2020, CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 82 kohta).

³ Ks. tuomio 26.10.2006, Elisa Maria Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL (C-168/05, EU:C:2006:675, 24 kohta); tuomio 3.4.2019, Aqua Med sp. z o.o. v. Irena Skóra (C-266/18, EU:C:2019:282, 47 kohta); tuomio 26.6.2019, Aleš Kuhar ja Jožef Kuhar v. Addiko Bank d.d.

riittäviin ja tehokkaihin keinoihin, joilla kuluttajille voidaan taata oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin, on kuuluttava mahdollisuus nostaa kanne tai esittää väite kohtuullisin menettelyllisin edellytyksin siten, ettei kuluttajien oikeuksien käyttämiselle ole asetettu ehtoja, erityisesti määräaikoja tai kustannuksia, jotka heikentävät direktiivissä 93/13 taattujen oikeuksien käyttämistä.⁴ Tästä seuraa, että unionin oikeus ei ole esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa asetetaan pätemättömyyden toteamiseen perustuvalla palauttamisella vanhentumisaika, edellyttäen, että vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan.⁵ Näin ollen on tarpeen arvioida, takaako tietty kuluttajan varallisuus-oikeuksia koskevan vaatimuksen vanhenemista koskeva säännös vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen noudattamisen. Määräajan on oltava käytännössä riittävä niin, että asianomaiset henkilöt ehtivät tehokkaasti valmistella ja käyttää oikeussuojakeinoa.⁶ Arviointi ei voi kuitenkaan rajoittua ainoastaan vanhentumisaikojen keston tutkimiseen, vaan sen pitäisi kattaa myös sen soveltamista koskevat säännöt, mukaan lukien erityisesti säännöt vanhentumisaikojen kulumisen käynnistymisestä.⁷ Erityistä huomiota on tältä osin kiinnitettävä kahteen unionin tuomioistuimen tuomioon. Unionin tuomioistuin totesi 9.7.2019 antamassaan tuomiossa SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC, että ”kolmen vuoden vanhentumisaika, joka alkaa kulua ajankohdasta, jona sopimus on kokonaan täytetty, ei ole omiaan takaamaan kuluttajalle tehokasta suojaa, koska määräaika saattaa päättyä jo ennen kuin kuluttaja voi saada tiedon kyseiseen sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomuudesta. Tällaisella vanhentumisaikalla tehdään siten kuluttajalle direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien käyttäminen suhteettoman vaikeaksi”.⁸ Edellä esitetystä seuraa, että tehokkuusperiaate on esteenä sille, että palauttamisvaatimuksen esittämiseen sovelletaan kolmen vuoden vanhentumisaikaa, joka alkaa kulua siitä ajankohdasta, jona kyseessä oleva sopimus päättyy, riippumatta siitä, oliko kuluttaja – tai saattoiko hän kohtuudella olla – kyseisenä ajankohtana tietoinen sopimuksen ehdon kohtuuttomuudesta, johon hän vetoaa palauttamiskanteensa tueksi, koska tällaiset vanhentumissäännöt ovat omiaan tekemään tälle kuluttajalle direktiivillä

(C-407/18, EU:C:2019:537, 46 kohta) ja tuomio 16.7.2020, CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 83 kohta).

⁴ Ks. tuomio 1.10.2015, ERSTE Bank Hungary Zrt. v. Attila Sugár (C-32/14, EU:C:2015:637, 59 kohta); tuomio 21.4.2016, Ernst Georg Radlinger ja Helena Radlingerová v. Finway a.s. (C-377/14, EU:C:2016:283, 40 kohta) ja tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej v. Mariusz Wawrzoszek (C-176/17, EU:C:2018:711, 63 kohta).

⁵ Ks. tuomio 16.7.2020, CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 83 kohta).

⁶ Ks. tuomio 29.10.2015, BBVA SA, aiemmin Unnim Banc SA v. Pedro Peñalva López, Clara López Durán ja Diego Fernández Gabarro (C-8/14, EU:C:2015:731, 29 kohta).

⁷ Ks. tuomio SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 61 kohta).

⁸ Ks. tuomio SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 67 kohta).

93/13 annettujen oikeuksien käyttämisen suhteettoman vaikeaksi.⁹ Sen sijaan 16.7.2019 antamassaan tuomiossa CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA unionin tuomioistuin totesi, että ”viiden vuoden vanhentumisajan, joka alkaa kulua sopimuksen tekemisestä, soveltaminen siltä osin kuin se merkitsee sitä, että kuluttaja voi vaatia kohtuuttomaksi todetun sopimusehdon nojalla suoritettujen maksujen palauttamista vain viiden ensimmäisen vuoden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta riippumatta siitä, tiesikö hän tai saattoiko hän kohtuudella tietää tämän ehdon kohtuuttomuudesta, on omiaan tekemään suhteettoman vaikeaksi tälle kuluttajalle direktiivillä 93/13 annettujen oikeuksien käyttämisen ja näin ollen loukkaamaan tehokkuusperiaatetta luettuna yhdessä oikeusvarmuuden periaatteen kanssa”.¹⁰ Näin ollen unionin tuomioistuin katsoo, että arvioitaessa vaatimusten vanhentumista koskevia säännöksiä tehokkuusperiaatteen mukaisesti on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mistä ajankohdasta lähtien kuluttajan vaatimuksen vanhentumisaika alkaa kulua. Tältä osin on erityisen olennaista, että direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta, mikä johtaa kuluttajan sitoutumaan elinkeinonharjoittajan ennakolta laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön.¹¹ Näin ollen on mahdollista, että kuluttajat eivät tiedä kiinnelinasopimuksen ehdon olevan kohtuuton tai eivät miellä direktiivin 93/13 mukaisten oikeuksiensa laajuutta.¹² Edellä esitetyn oikeuskäytännön arvioinnin perusteella näyttää siltä, että kuluttajan vaatimuksen vanhentumisaika ei saisi alkaa kulua niin kauan kuin kuluttaja ei ole saanut tietoa sopimusehdon kohtuuttomuudesta tai ainakaan ennen kuin hänen kohtuudella on täytynyt olla tietoinen siitä. Tällainen johtopäätös vaikuttaa asianmukaiselta erityisesti, kun on kyse 30 vuodeksi tehdystä lainasopimuksesta. Ei ole kovin todennäköistä, että kuluttaja, joka on täyttänyt kohtuuttomia ehtoja sisältävää sopimusta toistakymmentä vuotta, olisi ollut jo alun perin tietoinen näiden ehtojen kohtuuttomuudesta.

- 10 Tämän johdosta vaikuttaa siltä, että aiemmin esitetty siviililain 120 §:n 1 momentin suppea tulkinta rikkoo neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä tehokkuusperiaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta. Kyseinen kansallisen oikeuden säännös on näin ollen tulkittava siten, että kuluttajan vaatimuksen, joka koskee kohtuuttomia sopimusehtoja sisältävän

⁹ Ks. tuomio SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 75 kohta).

¹⁰ Ks. tuomio 16.7.2020, CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 91 kohta).

¹¹ Ks. tuomio ja tuomio SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 67 kohta).

¹² Ks. tuomio 13.9.2018, Profi Credit Polska S.A. w Bielsku Białej v. Mariusz Wawrzoszek (C-176/17, EU:C:2018:711, 69 kohta) ja tuomio 16.7.2020, CY v. Caixabank SA ja LG ja PK v. Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (C-224/19 ja C-259/19, EU:C:2020:578, 90 kohta).

sopimuksen perusteella toteutetun suorituksen palauttamista, vanhentumisaika ei kaikissa tapauksissa ala suorituksen toteuttamisen ajankohtana, vaan vasta silloin, kun kuluttajan täytyi tietää siitä, että kyseinen sopimusehto on kohtuuton. Tavoiteltu vaikutusta ei voida saada aikaa ainoastaan soveltamalla siviililain 5 §:ää ymmärrettynä niin, että se mahdollistaa vanhentumista koskevan väitteen pitämisen vastaajan subjektiivisen oikeuden väärinkäyttönä ja näin ollen sen toteuttamisen, että tämän väitteen esittämisellä ei ole oikeusvaikutuksia.

- 11 Lainasopimukset (erityisesti kiinnelainasopimukset) tehdään usein moneksi vuodeksi ja riitä siitä, onko sopimusehto sallittu vaiko kohtuuton, voi syntyä yli kymmenen vuotta sopimuksen tekemisen jälkeen. Näin ollen voi herätä kysymys siitä, onko kansallinen säännös direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohdan mukainen, koska se rajoittaa sopimusehdon kohtuuttomaksi toteuttamisen palauttamista koskevia vaikutuksia (riski, että kuluttaja saa perittyä takaisin ainoastaan osan aiheettomasti toteutetusta suorituksesta, kun esitetään vanhentumista koskeva väite). Esimerkiksi silloin, kun pankit perivät marginaalin kuluttajan Puolan zloteeissa toteuttamien maksujen muuntamisesta ulkomaanvaluutaksi, on kyse useasta marginaalin palauttamista koskevasta vaatimuksesta, joiden vanhentumisaika käynnistyy erikseen jokaisen kuluttajan maksaman lyhennyserän osalta.
- 12 Unionin tuomioistuin on itse todennut pankin lainan pääoman palauttamista koskevan vaatimuksen vanhentumisajan kulusta, että sopimuksen pätemättömäksi toteuttamisesta siksi, että osa sen ehtoista on kohtuuttomia, nimittäin seuraa lähtökohtaisesti jäljellä olevan lainan summan erääntyminen välittömästi maksettavaksi.¹³ On selvää, että pankin vaatimuksen vanhentumisaika on kolme vuotta, koska vaatimus liittyy sen liiketoimintaan (siviililain 118 §). Sen sijaan siviililain 120 §:n 1 momentin soveltaminen edellä esitetyn oikeuskäytännön mukaisesti merkitsisi, että kyseisen vanhentumisajan pitäisi alkaa kulua jo lainanantohetkestä alkaen, ja siten nyt käsiteltävässä asiassa pankin vaatimus palauttaa lainan pääomaa vastaava määrä vanhentuisi kokonaisuudessaan.
- 13 Näin ollen tilanne, jossa kuluttajan pätemättömään lainasopimukseen perustuvaa perusteetonta suoritusta koskeva vaatimus todettaisiin vaikka osittainkin vanhentuneeksi silloin, kun pankin vastaava vaatimus ei ylipäänsä olisi vanhentunut (muodollisesti lyhyemmästä vanhentumisajasta huolimatta), olisi kuluttajalle vastainen eikä selvästikään toteuttaisi direktiivistä 93/13 johtuvia takeita. Tämän vuoksi jopa ne kuluttajat, jotka tunsivat ja ymmärtäisivät oikeutensa, voisivat päättää olla vetoamatta niihin, koska he pelkäisivät, että parhaassa tapauksessa heille palautettaisiin ainoastaan osa toteutetusta suorituksesta, kun pankilla puolestaan olisi oikeus vaatia heiltä kaikkia saataviaan.

¹³ Ks. tuomio 30.4.2014, Árpád Kásler ja Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt (C-26/13, EU:C:2014:282, 84 kohta ja tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria SA jai Bankia SA v. Alfonso Antonio Lau Mendoza ja Verónica Yuliana Rodríguez Ramírez (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 58 kohta).

- 14 On siten perusteltua kysyä, eikö vastaavuusperiaatetta loukkaa kuluttajan vaatimuksen toteaminen vanhentuneeksi edellä mainituista syistä. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vastaavuusperiaate edellyttää, että kyseistä kansallista sääntöä sovelletaan samalla tavalla sekä unionin oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin että kansallisen oikeuden rikkomiseen perustuviin kanteisiin, joiden kohde ja perusta ovat samankaltaiset.¹⁴ Vastaavuusperiaatteen noudattamatta jättäminen voidaan havaita vielä yhdestä syystä, nimittäin sen vuoksi, että vanhentumisajan alkamisajankohdassa on huomattava ero sellaisen vaatimuksen, joka koskee korvausta vahinkoa aiheuttaneesta teosta (siviililain 442¹ §:n 1 momentti), jolloin se ei voi alkaa ennen kuin vahinkoa kärsinyt henkilö on saanut tietää vahingosta, ja perusteettoman suorituksen palauttamista koskevan vaatimuksen välillä (siviililain 120 §:n 1 momentti). Näissä molemmissa vaatimuksissa on yhteisiä piirteitä eli ne ovat esimerkkejä sellaisia velvoitteita koskevista vaatimuksista, jotka eivät perustu oikeustoimiin (mukaan lukien sopimukset) vaan tiettyihin tosiasiallisiin tapahtumiin, joihin laki liittyy tiettyjä oikeudellisia seurauksia. Tällainen ero on siten osoitus vastaavuusperiaatteen loukkaamisesta. Jos kuluttaja nimittäin menettäisi pankille varoja pankin tai pankin vastuulla olevan henkilön vahinkoa aiheuttaneen teon seurauksena, kuluttajan vaatimuksen vanhentumisaika käynnistyisi siviililain 442¹ §:n 1 momentin perusteella myöhemmin. On nimittäin vaikea havaita syitä, jotka tukisivat kuluttajan erilaista asemaa molemmissa esitetyissä tapauksissa.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin ehdottaa, että ennakkoratkaisukysymykseen vastataan seuraavasti: neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa sekä vastaavuusperiaatetta, tehokkuusperiaatetta ja oikeusvarmuuden periaatetta on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että tuomioistuin tulkitsee kansallista säännöstöä siten, että kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisen sopimuksen kohtuuttoman ehdon perusteella aiheuttomasti maksettujen määrien palauttamisen vanhentumisaika alkaa kulua jo ennen kuin kuluttaja on saanut tiedon sopimuksen ehdon kohtuuttomuudesta tai kun hänen on täytynyt kohtuudella olla tästä tietoinen.

Ks. tuomio Pohotovost' s. r. o. v. Miroslav Vašuta (C-470/12, EU:C:2014:101, 47 kohta) ja tuomio SC Raiffeisen Bank SA v. JB ja BRD Groupe Société Générale SA v. KC (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537, 67 kohta).